MathStandard

เอกสารประกอบการเรียนคณิตศาสตร์

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

เรื่อง เลขยกกำลัง

www.mathstandard.com

เรื่อง เลขยกกำลัง

คำชี้แจง

จัดทำโดย MathStandard

ฉบับตรวจทานมาตรฐาน

เอกสารเรื่อง เลขยกกำลัง ครอบคลุม ความหมายและสมบัติของเลขยกกำลัง การจัดรูป รากของจำนวน การเปรียบเทียบ สัญกรณ์วิทยาศาสตร์ สมการ และรูปแบบการซ้ำของเลขหลักหน่วย เนื้อหาเรียงจากพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาตอนต้นไปสู่การประยุกต์สำหรับเตรียมสอบเข้า ม.4 และการแข่งขันทางคณิตศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง

พื้นฐานที่ใช้ประกอบการศึกษา ได้แก่ จำนวนเต็ม เศษส่วน และลำดับการดำเนินการ

ขอบเขตและข้อตกลง

- เลขชี้กำลังศูนย์และลบใช้กับฐานที่ไม่เป็นศูนย์ สูตรเลขชี้กำลังเศษส่วนกำหนดฐานเป็นบวก เว้นแต่พิจารณารากอันดับคี่จากนิยามโดยตรง
- $\sqrt{a}$ แทนรากที่สองที่ไม่เป็นลบของ $a \geq 0$ ส่วนคำว่าตัวประกอบหมายถึงตัวประกอบบวก เว้นแต่ระบุเป็นอย่างอื่น
- สัญกรณ์วิทยาศาสตร์ของจำนวนบวกใช้ $A \times 10^n$ โดย $1 \leq A < 10$ และ n เป็นจำนวนเต็ม
- คำตอบเศษส่วนเขียนในรูปอย่างต่ำ ปริมาณที่มีหน่วยต้องระบุหน่วย และคำถามที่ต้องการค่าทั้งหมดต้องแสดงการพิจารณาให้ครบทุกกรณี

ระดับของแบบฝึกหัด

- **ง่าย** ใช้นิยาม สมบัติ หรือสูตรโดยตรง
- **กลาง** จัดรูปหรือเชื่อมโยงหลักการหลายขั้นตอน
- **ยาก** วิเคราะห์เงื่อนไขและให้เหตุผลหลายขั้นตอน
- **ประยุกต์** แปลสถานการณ์หรือเชื่อมโยงความรู้เพื่อสร้างวิธีแก้ปัญหา ความซับซ้อนแตกต่างกันได้ตามหัวข้อ

MathStandard
MathStandard
MathStandard

เรื่อง เลขยกกำลัง

สารบัญ

ตอนที่ 1 ความหมายและเลขชี้กำลังจำนวนเต็ม

เนื้อหาและตัวอย่าง 4

แบบฝึกหัดข้อ 1–14 7

ตอนที่ 2 สมบัติของเลขยกกำลัง

เนื้อหาและตัวอย่าง 15

แบบฝึกหัดข้อ 15–26 18

ตอนที่ 3 การจัดรูปและการเปลี่ยนฐาน

เนื้อหาและตัวอย่าง 25

แบบฝึกหัดข้อ 27–38 28

ตอนที่ 4 รากและเลขชี้กำลังเศษส่วน

เนื้อหาและตัวอย่าง 34

แบบฝึกหัดข้อ 39–52 38

ตอนที่ 5 การเปรียบเทียบเลขยกกำลัง

เนื้อหาและตัวอย่าง 46

แบบฝึกหัดข้อ 53–64 49

MathStandard
MathStandard
MathStandard

เรื่อง เลขยกกำลัง

สารบัญ (ต่อ)

ตอนที่ 6 สัญกรณ์วิทยาศาสตร์

เนื้อหาและตัวอย่าง 56

แบบฝึกหัดข้อ 65–76 59

ตอนที่ 7 สมการและอสมการเลขยกกำลัง

เนื้อหาและตัวอย่าง 67

แบบฝึกหัดข้อ 77–88 71

ตอนที่ 8 เลขหลักหน่วยและแบบรูปซ้ำ

เนื้อหาและตัวอย่าง 78

แบบฝึกหัดข้อ 89–100 82

ตอนที่ 9 ผลบวกของตัวประกอบ

เนื้อหาและตัวอย่าง 88

แบบฝึกหัดข้อ 101–112 91

ตอนที่ 10 การประยุกต์ร่วมกับพีชคณิต

เนื้อหาและตัวอย่าง 98

แบบฝึกหัดข้อ 113–124 101

สรุปเนื้อหา เรื่อง เลขยกกำลัง 108

แบบทดสอบทบทวนท้ายบท ข้อ 125–144 114

เฉลยคำตอบ 124

เฉลยวิธีคิดอย่างย่อ 131

MathStandard
MathStandard
MathStandard

เนื้อหาและตัวอย่าง | ตอนที่ 1

ความหมายและเลขชี้กำลังจำนวนเต็ม

1.1 ฐานและเลขชี้กำลัง

ความหมายของกำลังจำนวนเต็มบวก

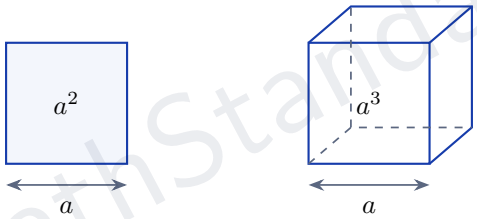
ให้ a เป็นจำนวนจริง และ n เป็นจำนวนเต็มบวก

$$a^n = \underbrace{a \cdot a \cdots a}_{n \text{ ตัว}}$$

a เรียกว่า **ฐาน** และ n เรียกว่า **เลขชี้กำลัง** ซึ่งบอกจำนวนตัวประกอบที่นำมาคูณกัน

เลขชี้กำลังมิใช่ตัวคูณของฐาน เช่น $3^4 = 3 \cdot 3 \cdot 3 \cdot 3 = 81$ ต่างจาก $3(4) = 12$

เมื่อความยาวด้านเท่ากับ $a > 0$ กำลังสองแทนพื้นที่ของสี่เหลี่ยมจัตุรัส และกำลังสามแทนปริมาตรของลูกบาศก์

ตัวอย่าง 1 จงเขียน $4 \times 4 \times 4 \times 4 \times 4$ ในรูปเลขยกกำลัง และหาค่า

วิธีคิด มีตัวประกอบ 4 ทั้งหมด 5 ตัว จึงเขียนเป็น 4^5 และคำนวณได้ $4^5 = 1{,}024$

ตอบ $4^5 = 1{,}024$

ถ้าปริมาณเริ่มต้นเป็น $N_0 \geq 0$ และแต่ละขั้นคูณด้วย $r > 0$ เมื่อผ่านไป n ขั้น โดย n เป็นจำนวนเต็มไม่ลบ ปริมาณเป็น $N_0 r^n$ โดยนับขั้นเริ่มต้นเป็นขั้นที่ 0

ตัวอย่าง 2 รูปแบบหนึ่งเริ่มด้วยจุด 2 จุด และเพิ่มจำนวนจุดเป็น 3 เท่าทุกขั้น หลังเพิ่ม 3 ขั้นมีจุดกี่จุด

วิธีคิด จำนวนจุดเป็น $2,\ 6,\ 18,\ 54$ ตามลำดับ หรือคำนวณจาก $2 \times 3^3 = 54$

ตอบ 54 จุด

1.2 เครื่องหมายและวงเล็บ

ฐานติดลบ

เมื่อ $a > 0$ และ n เป็นจำนวนเต็มบวก

$$(-a)^n = \begin{cases} a^n, & n \text{ เป็นคู่} \\ -a^n, & n \text{ เป็นคี่} \end{cases}$$

วงเล็บกำหนดขอบเขตของฐาน เช่น $(-a)^2 = a^2$ แต่ $-a^2 = -(a^2)$

นิพจน์	การคูณที่แทน	ค่า
$(-3)^2$	$(-3)(-3)$	9
-3^2	$-(3 \cdot 3)$	-9
$(-3)^3$	$(-3)(-3)(-3)$	-27

จำนวนลบจับคู่กันได้ผลคูณบวก เมื่อมีตัวประกอบลบเป็นจำนวนคี่จะเหลือหนึ่งตัว จึงได้ผลคูณลบ

ตัวอย่าง 3 จงหาค่าของ $(-2)^4 - 2^4$

วิธีคิด พจน์แรกมีฐานเป็นลบและเลขชี้กำลังเป็นจำนวนคู่ จึงได้

$$(-2)^4 - 2^4 = 16 - 16 = 0$$

ตอบ 0

ตัวอย่าง 4 จงหาค่าของ $(-1)^{35} + (-1)^{36} + (-2)^3$

วิธีคิด เลขชี้กำลัง 35 เป็นจำนวนคี่ ส่วน 36 เป็นจำนวนคู่ ดังนั้น

$$(-1)^{35} + (-1)^{36} + (-2)^3 = -1 + 1 - 8 = -8$$

ตอบ -8

1.3 เลขชี้กำลังศูนย์และเลขชี้กำลังลบ

เลขชี้กำลังของ 2	3	2	1	0	-1	-2
ค่าของกำลัง	8	4	2	1	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{4}$

เมื่อลดเลขชี้กำลังทีละ 1 ค่าของกำลังของ 2 หารด้วย 2 ทุกครั้ง จึงขยายความหมายถึงเลขชี้กำลังศูนย์และลบได้อย่างสอดคล้องกัน

กำลังศูนย์และส่วนกลับ

เมื่อ $a \neq 0$ และ n เป็นจำนวนเต็มบวก

$$a^0 = 1, \qquad a^{-n} = \frac{1}{a^n}$$

เมื่อ $a, b \neq 0$ มี $\left(\frac{a}{b}\right)^{-n} = \left(\frac{b}{a}\right)^n$

$0^n = 0$ เมื่อ n เป็นจำนวนเต็มบวก ส่วน 0^0 และกำลังลบของศูนย์ไม่กำหนดค่าในเอกสารนี้

เลขชี้กำลังลบแสดงส่วนกลับ เช่น $2^{-3} = \frac{1}{8}$ ซึ่งเป็นจำนวนบวก จึงต้องแยกเครื่องหมายของฐานออกจากเครื่องหมายของเลขชี้กำลัง

ตัวอย่าง 5 จงหาค่าของ $7^0 + 3^{-2}$

วิธีคิด ใช้ $7^0 = 1$ และ $3^{-2} = \frac{1}{3^2} = \frac{1}{9}$ จึงได้ $1 + \frac{1}{9} = \frac{10}{9}$

ตอบ $\frac{10}{9}$

ตัวอย่าง 6 จงหาค่าของ $\left(\frac{2}{5}\right)^{-2}$

วิธีคิด เปลี่ยนฐานเป็นส่วนกลับแล้วใช้เลขชี้กำลังบวก

$$\left(\frac{2}{5}\right)^{-2} = \left(\frac{5}{2}\right)^{2} = \frac{25}{4}$$

ตอบ $\frac{25}{4}$

สรุป

ระบุ ฐาน และ ขอบเขต ของ วงเล็บ ก่อน คำนวณ กำลัง ของ ฐาน ลบ ขึ้นกับ คู่คี่ ของ เลขชี้กำลัง ส่วน กำลังศูนย์และกำลังลบต้องมีฐานไม่เป็นศูนย์

เรื่อง เลขยกกำลัง | ตอนที่ 1

แบบฝึกหัด ระดับง่าย

ข้อ 1 จงระบุฐานและเลขชี้กำลังของ 6^4

ตอบ . . . . . .

ข้อ 2 จงเขียน $(-2)(-2)(-2)(-2)(-2)$ ในรูปเลขยกกำลัง และหาค่า

ตอบ . . . . . .

MathStandard
MathStandard
MathStandard

เรื่อง เลขยกกำลัง | ตอนที่ 1

แบบฝึกหัด ระดับง่าย (ต่อ)

ข้อ 3 จงหาค่าของ $(-5)^2 - 5^2$

ตอบ . . . . . .

ข้อ 4 จงหาค่าของ $(-1)^{28} + (-1)^{29}$

ตอบ . . . . . .

MathStandard
MathStandard
MathStandard

เรื่อง เลขยกกำลัง

สรุปเนื้อหา เรื่อง เลขยกกำลัง

ความหมาย เครื่องหมาย และเลขชี้กำลังจำนวนเต็ม

นิยามที่ต้องแยกให้ชัด

ให้ a เป็นจำนวนจริง และ n เป็นจำนวนเต็มบวก

$$a^n = \underbrace{a \cdot a \cdots a}_{n \text{ ตัว}}$$

เมื่อ $a \neq 0$ มี $a^0 = 1$ และ $a^{-n} = \dfrac{1}{a^n}$

$(-a)^2 = a^2$ แต่ $-a^2 = -(a^2)$ กำลังของจำนวนลบเป็นบวกเมื่อเลขชี้กำลังเป็นคู่ และเป็นลบเมื่อเลขชี้กำลังเป็นคี่

$0^n = 0$ เมื่อ $n > 0$ ส่วน 0^0 และกำลังลบของศูนย์ไม่กำหนดค่าในเนื้อหานี้

สมบัติของกำลัง

ให้ $a, b \neq 0$ และ m, n เป็นจำนวนเต็ม

$$a^m a^n = a^{m+n} \qquad \frac{a^m}{a^n} = a^{m-n}$$

$$(a^m)^n = a^{mn} \qquad (ab)^n = a^n b^n$$

$$\left(\frac{a}{b}\right)^n = \frac{a^n}{b^n} \qquad \left(\frac{a}{b}\right)^{-n} = \left(\frac{b}{a}\right)^n$$

กำลังของผลคูณต้องยกกำลังสัมประสิทธิ์ด้วย

ผลบวกของพจน์เหมือนกันใช้ $Ca^n + Da^n = (C + D)a^n$ โดย C, D เป็นสัมประสิทธิ์

ลำดับการดำเนินการ

คำนวณ วงเล็บ และ เลขยกกำลัง ก่อน คูณ และ หาร จาก ซ้าย ไป ขวา แล้ว บวก และ ลบ จาก ซ้าย ไป ขวา เครื่องหมายเศษส่วนจัดกลุ่มตัวเศษและตัวส่วนแยกกัน ต้องคำนวณแต่ละส่วนก่อนหาร

MathStandard
MathStandard
MathStandard

เรื่อง เลขยกกำลัง

เฉลยคำตอบ

ข้อ	คำตอบ
1	ฐาน 6 เลขชี้กำลัง 4
2	$(-2)^5 = -32$
3	0
4	0
5	1
6	$\frac{1}{125}$
7	$\frac{3}{16}$
8	$\frac{16}{9}$
9	-58
10	$\frac{17}{16}$
11	$\frac{27}{8}$
12	$-\frac{67}{4}$
13	$3 \cdot 2^4 = 48$ จุด
14	160 จุด
15	2187
16	125
17	12
18	12
19	32
20	$\frac{a}{b^2}$
21	343
22	14

MathStandard
MathStandard
MathStandard

เฉลยวิธีคิดอย่างย่อ

ตอนที่ 1 ความหมายและเลขชี้กำลังจำนวนเต็ม

ข้อ 1 ในสัญลักษณ์ a^n จำนวน a เป็นฐาน และ n เป็นเลขชี้กำลัง จึงมีฐาน 6 และเลขชี้กำลัง 4
ตอบ ฐาน 6 เลขชี้กำลัง 4

ข้อ 2 มีตัวคูณ -2 จำนวนห้าตัว จึงเขียนเป็น $(-2)^5$ กำลังเป็นคี่จึงมีค่าเป็นลบ และ $2^5=32$
ตอบ $(-2)^5=-32$

ข้อ 3 พจน์แรกคือ $(-5)(-5)=25$ และพจน์ที่สองคือ $5(5)=25$ ผลต่างจึงเป็น $25-25=0$
ตอบ 0

ข้อ 4 กำลังคู่ของ -1 เท่ากับ 1 และกำลังคี่เท่ากับ -1 จึงได้ $1+(-1)=0$
ตอบ 0

ข้อ 5 มี $0^7=0$ เพราะเลขชี้กำลังเป็นจำนวนเต็มบวก และ $8^0=1$ เพราะฐานไม่เป็นศูนย์ ผลบวกจึงเป็น 1
ตอบ 1

ข้อ 6 ใช้ $5^{-3}=\dfrac{1}{5^3}$ และ $5^3=125$
ตอบ $\dfrac{1}{125}$

ข้อ 7 เขียนเป็น $\frac{1}{8}+\frac{1}{16}=\frac{2}{16}+\frac{1}{16}=\frac{3}{16}$
ตอบ $\dfrac{3}{16}$

ข้อ 8 กลับเศษส่วนแล้วเปลี่ยนเลขชี้กำลังเป็นบวก ได้ $\left(\frac{4}{3}\right)^2=\frac{16}{9}$
ตอบ $\dfrac{16}{9}$

ข้อ 9 ยกกำลังก่อน ได้ $(-4)^3=-64$ แล้วบวก 6 จึงได้ -58
ตอบ -58

ข้อ 10 ฐาน $8-3=5$ ไม่เป็นศูนย์ จึงมี $5^0=1$ และ $2^{-4}=\dfrac{1}{16}$ รวมเป็น $\dfrac{17}{16}$
ตอบ $\dfrac{17}{16}$

ข้อ 11 ลดรูปเป็น $(\frac{2}{3})^{-3}=(\frac{3}{2})^3=\dfrac{27}{8}$
ตอบ $\dfrac{27}{8}$

ข้อ 12 $(-2)^3=-8$, $(-3)^2=9$ และ $(-1)^{2026}=1$ จึงได้ $\frac{-8-9}{1}+\frac{1}{4}=-17+\frac{1}{4}=-\frac{67}{4}$
ตอบ $-\dfrac{67}{4}$